

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΙΟΥΛΙΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Η Κική Δημουλά καταφέρνει να δώσει μια δεύτερη διάσταση στα ποιήματά της, να λειτουργήσει σε δύο επίπεδα. Έτσι, και στον «Πληθυντικό Αριθμό», ενώ «τεχνολογεί» γραμματικά τέσσερα ουσιαστικά, σ' ένα δεύτερο επίπεδο καταγράφει ένα προσωπικό βίωμα και εκφράζει την υπαρξιακή αγωνία. Ειδικά στη δεύτερη στροφή, αρχικά η γραμματική προσέγγιση του ουσιαστικού «ο φόβος» διαπλέκεται με την ποιητική προσέγγιση της αφηρημένης αυτής έννοιας. Ο έρωτας που κάποτε εξασφάλιζε συναισθηματική αντάρκεια χάθηκε και την απουσία του αναπλήρωσε ένα δυσάρεστο συναίσθημα, ο φόβος. Η συνειδητοποίηση από το ποιητικό υποκείμενο της μοναξιάς λόγω της απουσίας του αγαπημένου προσώπου, πολλαπλασιάζει το συναίσθημα του φόβου. Επομένως, πολλαπλασιάζονται οι φόβοι για το μέλλον και της ποιήτριας. Προφανώς, αναρωτιέται αν θα μπορέσει να επιβιώσει μετά τη στέρηση και την απουσία του συντρόφου, αν θα καταφέρει να επωμιστεί το συναισθηματικό φορτίο, όταν το αδιέξοδο διαφαίνεται διαχρονικό. Ο πολλαπλασιασμός των φόβων (με τον *πληθυντικό αριθμό* και την επανάληψη της λέξης *φόβοι*), η γενίκευση για όλα και ο χρονικός προσδιορισμός του τελευταίου στίχου από *δω και πέρα* υποδηλώνουν τις αγωνίες και υπαρξιακές ανησυχίες της ποιήτριας.

B1. Η Κική Δημουλά συχνά χρησιμοποιεί λέξεις με διττή σημασία:

- Αμφισημία παρουσιάζεται στη λέξη «*ουσιαστικών*», που αναφέρεται στο στίχο 2 ως μέρος του λόγου, ενώ στο στίχο 3 «*πολύ ουσιαστικών*» τονίζεται η σημασία της έννοιας του έρωτα και λειτουργεί ως επίθετο.
- Η δεύτερη αμφισημία εντοπίζεται στη λέξη «*γένους*» των στίχων 5-6, που δεν προσεγγίζεται γραμματικά, αλλά ποιητικά και σηματοδοτεί ένα στοιχείο ζωής, το ευάλωτο ως γνώρισμα των ανθρώπων που ερωτεύονται.
- Αμφίσημος είναι ο γραμματικός όρος «*ενικός αριθμός*», που σε ένα δεύτερο επίπεδο συμβολίζει τη μοναξιά, μια κατάσταση, ένα συναίσθημα που αφορά ένα άτομο.
- «*Ο πληθυντικός αριθμός*» είναι ονοματικό σύνολο με αμφισημία. Αποτελεί τον γραμματικό όρο που δηλώνει πολλά αντικείμενα αναφοράς, αλλά έχει και ρόλο ποιητικό, αφού πολλαπλασιάζει τη δύναμη του έρωτα, το συναίσθημα του φόβου και τις νύχτες της δυστυχίας.
- Η λέξη «*φόβος*» της δεύτερης στροφής προσεγγίζεται και γραμματικά στο δεύτερο στίχο και ποιητικά, αφού υποδηλώνει την ψυχική ανατροπή, τη ματαίωση της ευτυχίας και την υπαρξιακή αγωνία.

B2. Το λεξιλόγιο της Κικής Δημουλά είναι λιτό, απλό, αλλά άμεσο και ουσιαστικό. Τέσσερα εκφραστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται στο συγκεκριμένο ποίημα για την επίτευξη του απλού και περιεκτικού ύφους είναι τα εξής:

- Η επανάληψη. Ενδεικτικά, στην πρώτη στροφή χρησιμοποιείται η επανάληψη της λέξης *ουσιαστικόν*, *γένους*, των λέξεων *ανυπεράσπιστου...ανυπεράσπιστοι*, στη δεύτερη στροφή η λέξη *οι φόβοι*, στην τρίτη στροφή η *μνήμη*, στην τέταρτη *οι νύχτες*. Σε όλο το ποίημα, άλλωστε, επαναλαμβάνονται οι γραμματικοί όροι *ενικός αριθμός*, *πληθυντικός*, *όνονα ουσιαστικόν*, *γένους θηλυκού*. Βέβαια η επανάληψη δεν κουράζει, αφού είναι αμφίσημη και λειτουργεί σε δυο επίπεδα.
- Η αναδίπλωση στις φράσεις *όνονα ουσιαστικόν*, *πολύ ουσιαστικόν...ενικού αριθμού*, *μόνον ενικού αριθμού*, όπου επαναλαμβάνει τη λέξη με την προσθήκη προσδιορισμού, για να τονίσει τη διττή σημασία των όρων και να ερμηνεύσει ποιητικά.
- Η επαναφορά στους στίχους *γένους ούτε θηλυκού ούτε αρσενικού*, *γένους ανυπεράσπιστου*.
- Η μεταφορά στη λέξη *νύχτα*.

Γ. Η Κική Δημουλά αρχίζει το ποίημά της με την αφηρημένη έννοια του έρωτα που «τεχνολογεί» γραμματικά. Σημειώνει ότι είναι *όνονα ουσιαστικό* (στίχος 2) ως μέρος του λόγου και *ενικού αριθμού* (στίχος 4). Η γραμματική προσέγγιση αίρεται στο στίχο 3, στον οποίο δηλώνεται ότι ο έρωτας είναι *πολύ ουσιαστικόν*, δηλαδή είναι μια αξία πολύ σημαντική.

Αυτή η ποιητική προσέγγιση ολοκληρώνεται και στους υπόλοιπους στίχους: στο στίχο 5 υποδηλώνεται ότι ο έρωτας ως συναισθήμα αφορά *κάθε άνθρωπο*, γυναίκα ή άνδρα, που τελικά είναι *ανυπεράσπιστοι* και *ευάλωτοι μπροστά* στην καταλυτική του δύναμη (στίχος 6).

Ο έρωτας επηρεάζει σε μέγιστο βαθμό κάθε άτομο, στιγματίζει τη ζωή του, βιώνεται ατομικά και ανεξάρτητα από φύλο παρέχει αρχικά σιγουριά, αλλά μετέπειτα ανασφάλεια. Κάθε ερωτευμένος νιώθει *ανυπεράσπιστος*, αφού παρασύρεται στη δίνη του έντονου αυτού συναισθήματος αβοήθητος και αδύναμος. Η εναλλαγή γραμματικής και ποιητικής προσέγγισης είναι επίνοια της ποιήτριας βάσει της οποίας καταγράφει ένα προσωπικό βίωμα. Ο έρωτας κάποτε την κάλυψε συναισθηματικά, ενδυνάμωσε το ηθικό και τον ψυχισμό της, η στέρησή του, όμως, στη συνέχεια ανέτρεψε την εσωτερική πληρότητα και επέφερε το φόβο και τις υπαρξιακές αγωνίες.

Δ. Ο Καβάφης στο ποίημά του *Γκρίζα* αναφέρεται σ' ένα προσωπικό βίωμα. Πρόκειται για μια ερωτική σχέση που συντελέστηκε στο παρελθόν και τώρα η ανάμνησή της οδηγεί σε σκέψεις και συναισθήματα.

Το ίδιο θέμα πραγματεύεται στο ποίημά της η Δημουλά, καθώς σ' ένα δεύτερο επίπεδο μιλά για το προσωπικό βίωμα ενός έρωτα που χάθηκε και την απώλειά του αναπλήρωσε ο φόβος και η δυστυχία.

Ωστόσο, ο Καβάφης είναι πιο διεξοδικός στο ποίημά του και δίνει περισσότερα και πιο συγκεκριμένα στοιχεία για την ερωτική σχέση, τη διάρκεια και τη ματαίωσή της. Εμμένει στην ανάμνησή της, στοχάζεται για τη φθορά της ομορφιάς εξαιτίας του χρόνου και επικαλείται τη μνήμη για τη διαφύλαξη της ομορφιάς των ματιών

του ερωτικού συντρόφου και των ωραίων ερωτικών στιγμών. Στη Δημουλά υποδηλώνεται μια προσωπική ιστορία χωρίς να δίνονται λεπτομέρειες, γεγονός που της δίνει καθολική διάσταση.

Συμπερασματικά, και τους δύο ποιητές βασανίζει η απώλεια μιας ερωτικής σχέσης, που αποτέλεσε έντονο προσωπικό βίωμα. Ο Καβάφης τονίζει το στοιχείο της ομορφιάς και της καταλυτικής επίδρασης του χρόνου στη μορφή, ενώ προσωποποιώντας τη μνήμη την καλεί να δράσει θετικά στον ψυχισμό του για να διατηρήσει όμορφες αναμνήσεις. Αντίθετα, η Δημουλά τονίζει την εσωτερική πληρότητα από την ερωτική σχέση, την υπαρξιακή αγωνία από την απώλειά της, γι' αυτό και η μνήμη λειτουργεί βασανιστικά. Οι αναμνήσεις περισσότερο την πληγώνουν και η δυστυχία είναι διάχυτη και μη αναστρέψιμη κατάσταση. Άλλωστε, ο Καβάφης είχε το ερέθισμα της θέασης του γκρίζου οπαλίου για να θυμηθεί τα γκρίζα μάτια, άρα δεν βιώνει τόσο έντονα τη στέρηση του αγαπημένου προσώπου, όταν μάλιστα η ανάμνησή του τον λυτρώνει. Η Δημουλά φαίνεται ότι δεν μπορεί να ξεφύγει από την απώλεια του έρωτα που είναι αμετάκλητη και οδηγεί σε πλήρες αδιέξοδο. Η διάρκεια της θλίψης δηλώνεται με τους στίχους *οι φόβοι για όλα από δω και πέρα ...οι νύχτες από δω και πέρα*.